

SOCIÁLNA ATMOSFÉRA V TRIEDE

Lucia REDAYOVÁ

Košice: Súkromná stredná odborná škola

Abstrakt: Príspevok je zameraný na možnosti identifikácie a zistenia konkrétnych problémových oblastí sociálnej atmosféry v triede, v ktorej je potrebná intervencia zo strany školského psychológa, koordinátora prevencie. Obsahuje popis získavania informácií na základe Škály sociálnej atmosféry triedy a jej vyhodnotenie s návrhmi pre úpravu tematického plánu zohľadňujúceho výsledky dotazníka, čím by malo dôjsť k odstráneniu problémov v oblasti sociálnej atmosféry triedy.

Kľúčové slová: sociálna atmosféra, trieda, školský psychológ, koordinátor prevencie, Škála na meranie sociálnej atmosféry triedy

ÚVOD

Pre školskú atmosféru v humanisticky orientovanej škole je charakteristická priama komunikácia medzi učiteľom a žiakom, s otvoreným vyjadrovaním svojich emócií a pocitov, kde prevláda otvorenosť a spolupráca pri riešení problémových situácií. Pozitívum tejto školy spočíva v rešpektovaní individua (žiaka i učiteľa) a v úsilí zabezpečiť ich pozitívny osobnostný rozvoj a duševné zdravie (Ďurdiak, 2001, s.80).

Sociálna atmosféra súvisí s vnútornou štruktúrou skupiny, jej cieľmi, vyjadruje kvalitu ich sociálneho prostredia, vzťahu skupiny k iným ľuďom, k spoločnej činnosti, k spoločnosti. V tomto príspevku budeme používať termín sociálna atmosféra, aj keď vieme, že zatiaľ neexistuje všeobecná terminologická zhoda (Cano, 1998).

V škole sú študenti veľkú časť dňa. Je dôležité, aby tento čas strávili nielen čo najefektívnejšie, ale aby sa tam aj cítili čo najlepšie. Ako sa cítíme vyjadruje práve sociálna atmosféra. Atmosféra a vzťahy v triede významne ovplyvňujú prežívanie študentov a naopak, to, čo prežívajú svojim správaním, aj vyjadrujú. Tým spätne vyvolávajú prežívanie a správanie iných, čím vzniká uzavretý kruh. Sociálnu atmosféru teda vytvárajú vo veľkej miere samotní žiaci (Petrik, 2007).

Podľa Štefanoviča (1988) je pre učiteľa, koordinátora prevencie, školského psychológa i rodiča dôležité vedieť, ako sociálne javy v školskej triede ovplyvňujú žiakov postoj, očakávania, emócie a školskú úspešnosť. Nie sú to len individuálne zvláštnosti žiaka, ale taktiež sociálne vzťahy medzi spolužiakmi, medzi učiteľom a žiakom, medzi učiteľom a triedou, ktoré

spoluurčujú jeho rozvoj. Pokiaľ je sociálna atmosféra priaznivá, sú žiaci schopní pracovať nerušene, bez zábran a rovnako činnosť učiteľa je efektívnejšia. V opačných prípadoch nepriaznivá atmosféra na vyučovacej hodine podstatne znižuje učebnú činnosť žiaka a sťažuje prácu učiteľa.

Výskum Šelingerovej (In: Ďurdiak, 2001, s.80) potvrdil, že uplatňovanie princípov humanizácie výrazne pozitívne vplyva na formovanie sociálnej atmosféry triedy, zlepšuje prispôsobivosť žiakov a zvyšuje ich emocionálnu stabilitu.

Psychická atmosféra je rozhodujúca a dôležitá pre rozvoj rozumových schopností, citového a vôľového vývinu žiaka a na formovanie jeho osobnosti. Aby fungovala priaznivá atmosféra v triede, je potrebné vedieť robiť kompromisy a vzájomne sa rešpektovať. Ide o náročnú prácu študentov v spolupráci a hlavne pod vedením svojho učiteľa. Výsledkom je prostredie, kde môže každý člen prejsť svoje prednosti a nebude odsudzovaný pre svoje nedostatky.

Tak ako uvádza Friedlová a kol. (2012) intervencia odborného pracovníka, školského psychológa (psychológa), či koordinátora prevencie je odborným vstupom do triedy s cieľom dosiahnuť zmeny v správaní žiakov či ich vzájomných vzťahov a atmosféry triedy. Zaisťuje zlepšenie tiež klímy v škole, učí žiakov riešiť problémy, uvedomovať si a preberať svoj diel zodpovednosti a zabrániť patológii vo vzťahoch medzi žiakmi.

PRÁCA KOORDINÁTORA PREVENCIE S TRIEDOU

Prevencia je v najvšeobecnejšom zmysle slova chápaná ako cesta posilňovania zdravia alebo ako predchádzanie rôznym formám rizikového správania sa jednotlivcov v rôznych etapách ich života. Nositeľmi prevencie v podmienkach školy sú učitelia, riaditeľ, koordinátor prevencie, výchovný poradca, školský psychológ, žiaci, ale aj rodičia. Ďalej sa budeme venovať koordinátorovi prevencie, ktorý v procese prevencie zohráva významnú rolu. Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť od 1. septembra 2008 ustanovil v § 130 školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie.

Koordinátora určí riaditeľ školy na základe dobrovoľného záujmu, osobnostných predpokladov a odborných spôsobilostí. Medzi úlohy koordinátora prevencie patrí:

- školské poradenstvo v otázkach prevencie drogových a iných závislostí,
- príprava preventívnych aktivít v spolupráci s vedením školy,

- monitorovanie, koordinácia a metodické usmerňovanie preventívnej protidrogovej výchovy a informačná činnosť pedagogických pracovníkov školy pri hodnotení a sledovaní vývinu žiakov ohrozených drogovou a inou sociálnou patológiou,
- sprostredkovanie prepojenia školy a iných preventívnych, poradenských a odborných zariadení zaoberajúcimi sa prevenciou (Varmuža 2001).

Služby koordinátora prevencie môžu vedenie školy i samotní učitelia využiť aj pri riešení sociálno-psychologických problémov školy, najmä sociálnych vzťahov v triedach a skupinách žiakov.

CIEĽ VÝSKUMU

Základným cieľom nášho výskumu je analýza sociálnej atmosféry triedy prvého ročníka, jej jednotlivých faktorov, dimenzií. Na základe výsledkov pracovať s triednym kolektívom na hodinách sociálno-psychologického výcviku a upraviť prácu a vzťah triedneho učiteľa k žiakom. Taktiež upraviť súdržnosť kolektívu a vytvoriť čo najlepšie podmienky pre prácu s triedou.

HYPOTÉZY

Na základe našich cieľov, osobných skúseností a v súlade so zisteniami uskutočnených výskumov sme si stanovili nasledujúce hypotézy:

VH1: Predpokladáme, že činnosťne-morálny faktor sociálnej atmosféry v triede bude vyšší ako emocionálne-sociálny faktor

VH2: Predpokladáme, že najnižšie hodnoty budú zistené pri dimenzii štýl práce triedneho učiteľa.

VH3: Predpokladáme, že dievčatá hodnotia sociálnu atmosféru v triede pozitívnejšie ako chlapci.

VÝSKUMNÝ SÚBOR

Výskum sa uskutočnil v školskom roku 2013/2014 v prvom ročníku strednej školy v Košiciach. Výber výskumného súboru žiakov bol zámerný. Dôvodom bola nepriaznivá sociálna atmosféra v triede, zlé vzťahy medzi žiakmi navzájom, ale aj veľmi napätá atmosféra na jednotlivých vyučovacích hodinách, ktorá sťažovala prácu učiteľov pri výchovno-vzdelávacom procese.

Výskumný súbor žiakov tvorilo 22 študentov (19 dievčat; 3 chlapci), ktorí boli prítomní na vyučovaní z celkového počtu žiakov 31. Priemerný vek žiakov bol 16,54 rokov.

METÓDY VÝSKUMU

K overeniu našich hypotéz sme vybrali štandardizovanú metódu Škálu na meranie sociálnej atmosféry triedy od Kollárika (1999, s.24).

Škála na meranie sociálnej atmosféry v triede - ŠSAT v skupine je určená na diagnostiku sociálnej atmosféry a jej zložiek, zostavil ju Kollárik (1999, s.24).

Škála je určená pre žiakov druhého stupňa základných škôl a žiakov stredných škôl. Rozlišuje tri úrovne sociálnej atmosféry triedy (SAT):

Prvá úroveň – SAT – vyjadruje integrálnu, viacdimeziálnu a relatívne stabilnú charakteristiku triedy. Vyjadruje aktuálny sociálno-psychologický stav v triede, ktorý vystupuje ako jej podstatný znak. Sociálno-psychologické ovzdušie triedy vyjadruje úroveň a kvalitu vnútrotriedneho života.

Druhú úroveň tvoria 2 faktory vyplývajúce z dvoch základných skupinových prvkov: činnosti a sociálneho vzťahu. Z toho vyvodzujeme:

- I. emocionálne – sociálny faktor (E-S) – vyjadruje aktuálnu psychológiu triedy, vzájomné emocionálne a sociálne vzťahy v nej, mieru sociálnej akceptácie a začlenenosti žiakov do vzťahov v triede, úroveň rozvoja triedy a spokojnosť s členstvom v triede.
- II. činnostne – morálny faktor (Č-M) – vyjadruje vzťah k štúdiu, ako k základnej činnosti triedy, mieru kooperácie a komunikácie medzi žiakmi, zameranosť na úspech a štýl práce učiteľa. Štúdium je aj prostriedkom a regulátorom vzťahov medzi žiakmi.

Treťou úrovňou sú dimenzie (5 z nich tvorí emocionálne sociálny faktor a 5 činnostne morálny faktor). Na úrovni celkovej sociálnej atmosféry umožňuje umiestniť triedy na škále priaznivosti od vysoko negatívnej po vysoko pozitívnu. Na úrovni faktorov možno porovnať v rámci triedy vzájomnú zastúpenosť faktorov a podľa toho definovať prípadné disproporcie, vyváženosť a vyrovnanosť.

ADMINISTRÁCIA DOTAZNÍKOV

Náš výskum sme administrovali počas jednej vyučovacej hodiny. Uistili sme žiakov, že informácie sú anonymné a zároveň ich požiadali, aby vyplňali dotazník pravdivo.

Žiakom sme predložili záznamový hárok dotazníka. Žiaci vyplňali Test sociálnej atmosféry triedy na základe čítania jednotlivých otázok. Ak bolo potrebné, otázka sa zopakovala viackrát.

Celková doba vyplňania testov trvala 45 minút.

VÝSLEDKY

VH1: Predpokladáme, že činnostne-morálny faktor sociálnej atmosféry v triede bude vyšší ako emocionálne-sociálny faktor

Sociálnu atmosféru triedy určujú viaceré charakteristiky. Škála na meranie sociálnej atmosféry v triede meria dva faktory, ktoré obsahujú po päť dimenzií.

Tab. 1 Porovnanie činnostne morálneho faktoru a emocionálne sociálneho faktoru

Faktor	N	AM
Činnostne-morálny	22	4,6
Emocionálne-sociálny	22	3,6
Celková sociálna atmosféra	22	4,1

Ako z tabuľky vyplýva, činnostne-morálny faktor, je vyšší ako emocionálne- sociálny. Tento stav potvrdzuje našu hypotézu a korešponduje s našimi predpokladmi.

Žiaci sa správajú ako jednotlivci, nie ako kolektív. Uprednostňujú skôr vlastné záujmy a netúžia po vytváraní spoločných akcií, nakoľko nájsť kompromis a spoločné stanovisko je problematické. Celková sociálna atmosféra triedy má skôr negatívnu hodnotu.

Naše zistenia môžu byť spôsobené relatívne malým počtom participantov, individuálnymi vlastnosťami jednotlivcov, ale aj vývinovým obdobím, ktoré je charakteristické hľadaním seba a objavovaním vlastnej identity. Ďalšou príčinou môže byť aj prílišná kritickosťou voči vlastnej osobe a okoliu.

VH2: Predpokladáme, že najnižšie hodnoty budú zistené pri dimenzií štýl práce triedneho učiteľa.

Pre zlepšenie atmosféry v triede je dôležité poznať aj jednotlivé dimenzie a oblasti s najväčšími problémami. Preto sme rozanalyzovali tieto hodnoty. Výsledky môžeme vidieť v nasledujúcich tabuľkách.

I. Emocionálne sociálny faktor:

Tab. 2 Dimenzie emocionálne sociálneho faktora

<i>Dimenzie</i>	N	AM
Psychologická atmosféra	22	5,5
Vzťahy medzi žiakmi	22	2
Rozvoj triedy	22	3,6
Sociálna začlenenosť	22	5,5
Spokojnosť	22	6,6

1. **Psychologická atmosféra** – je základným ukazovateľom vzťahov v triede. Žiaci ju hodnotia v priemere na 5,5 bodu. Normy a hodnoty triedy vo vzťahovej sfére sú viac kladné ako záporné. Vzájomná dôvera, nálada, porozumenie, podpora, otvorenosť a úprimnosť vzťahov, úroveň „psychológie triedy“ je hodnotená pozitívnejšie.

2. **Vzťahy medzi žiakmi** – úroveň a kvalita neformálnych osobných vzťahov v triede sa prejavila ako veľmi slabá stránka. Z výsledkov vyplýva, že nedorozumenia a konflikty prevládajú nad harmóniou a uvoľnenosťou. Medzi skupinami existuje napätosť vzťahov, malý záujem o druhých, negatívny charakter vzájomného spolužitia v triede. Táto dimenzia je záporne hodnotená. Priemernou hodnotou sú 2 body. Ide o najnižšie hodnotenú dimenziu.

3. **Rozvoj triedy** – kvalita a miera sociálnej zrelosti triedy je ešte nedostatočne vybudovaná a tiež hodnotená skôr záporne, nakoľko je veľmi slabá úroveň vnútorných vzťahov a zhoda v hodnotách a orientácii na spoločný cieľ. Chýba im vytvorený pocit spolupatričnosti, schopnosť samoregulácie, čo môže byť aj v dôsledku nedostatočne rozvinutej zodpovednosti za seba aj iných. Priemerná hodnota je 3,6 bodu.

4. **Sociálna začlenenosť** – podmienky v triede pre uspokojenie potreby začlenenia sa do vzťahov sú dosť zložité. Ich sociálna zrelosť a vyspelosť je hodnotená vyššie. V priemere dosiahli 5,5 bodu. Napriek tomu žiaci pociťujú zrejme vzájomný takt a rešpektovanie sa.

5. **Spokojnosť** – miera osobného vyrovnania sa žiakov s triedou, hodnotenie úrovne vzťahov triedy a študijného pôsobenia je priemerné. Možnosť a miera osobného uspokojenia v triede je hodnotená kladnejšie. Spokojnosť s členstvom v triede je hodnotená v priemere 6,6 bodu.

II. Činnosťne morálny faktor: obsahuje taktiež päť dimenzií, ktorých priemerné hodnoty u oboch skupín môžeme vidieť v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 3 Dimenzie činnostne morálneho faktora

<i>Dimenzie</i>	N	AM
<i>Kooperácia</i>	22	3,3
Komunikácia	22	2,3
Štýl triedneho učiteľa	22	2,6
Vzťah k štúdiu	22	3,6
Zameranosť na úspech	22	6

1. **Kooperácia** – úroveň spoločného riešenia úloh je žiakmi hodnotená na 3,3 bodu. Podmienky, ochota i schopnosť žiakov kooperovať pri dosahovaní spoločných cieľov, je teda hodnotená záporne, čo naznačuje, že je v triede ťažké dohodnúť spoločný postup. Forma a kvalita kooperácie i na úrovni osobne - vzťahovej (medziľudské vzťahy) je poznačená väčšími rozpormi.

2. **Komunikácia** – forma, priebeh a kvalita komunikácie v triede s ohľadom na študijné i vzťahové záležitosti je hodnotená veľmi záporne. Priemerná hodnota je len 2,3 body. Ide o druhé najnižšie hodnotenie zo všetkých dimenzií. Systém komunikácie a informovanosti v triede po formálnej i neformálnej stránke ako aj podmienky pre vzájomnú komunikáciu sú veľmi narušené a obmedzujú sa na nevyhnutné fakty.

3. **Štýl práce triedneho učiteľa** – aplikovaný štýl, jeho psychologická začlenenosť do triedy je hodnotená dosť negatívne. Tento fakt vyjadrili v priemere 2,6 bodmi. Tento poznatok môže byť ovplyvnený hlavne tým, že triedny učiteľ nie je v kontakte s celou triedou a všetkými žiakmi. Schopnosť a ochota riešiť konflikty a problémy žiakov ako kolektívu a spájať formálne i neformálne prvky sa mu preto veľmi nedarí, čo sa odzrkadľuje na veľmi nízkom hodnotení žiakov.

4. **Vzťah ku štúdiu** – vzťah k školským povinnostiam, zaangažovanosť žiakov a záujem o progresívne prvky sú samozrejme vzhľadom k vekovým osobitostiam hodnotení negatívne. Žiaci to vyjadrili priemerom 3,6 bodu. Miera osobnej investície do štúdia, aktivita žiakov i celej triedy je veľmi nízka.

5. **Zameranosť na úspech** – orientácia na dosahovanie stanovených cieľov a úloh je veľmi malá. Vyššia miera potreby úspešného výkonu ako aj osobná angažovanosť je v priemere hodnotená 6 bodmi. Zodpovednosť žiakov za úspešnosť triedy, význam a váha cieľa triedy spolu so schopnosťou prekonávať prekážky je priemerná, no má kladnú tendenciu.

Na základe výsledkov jednotlivých dimenzií, môžeme povedať, že naša hypotéza sa nepotvrdila. Najnižšiu priemernú hodnotu nedosiahol štýl práce triedneho učiteľa, ale vzťahy medzi žiakmi. Tento výsledok nás upozorňuje, že najväčším problémom, bude skôr schopnosť

utvárania vzťahov, rešpektovania odlišností a schopností jednotlivých členov, ale aj primeranosť a kultivovanosť pri komunikácii. Rozvíjaním schopností jasne vyjadriť svoje požiadavky, snažiť sa vydiskutovať si rozdiely v názoroch, môže dôjsť aj k úprave vzťahov medzi triednym učiteľom a žiakmi.

VH3: Predpokladáme, že dievčatá hodnotia sociálnu atmosféru v triede pozitívnejšie ako chlapci.

Napriek nerovnomernému rozdeleniu a prevahe dievčat sme sa rozhodli porovnať vnímanie chlapcov a dievčat. Nejde nám o štatistické porovnanie, ale len o porovnanie pohľadu na základne rodových rozdielov.

Tab. 4 Porovnanie vnímania sociálnej atmosféry v triede chlapcami a dievčatami

Pohlavie	Počet	Činnostne-morálny faktor	Emocionálne- sociálny faktor
Chlapci	3	2,6	2,4
Dievčatá	19	3,4	4,2

Dievčatá hodnotili oba faktory v priemere vyššie ako ich spolužiaci. Môžeme teda zhodnotiť, že náš predpoklad bol správny a potvrdil sa.

Tento stav môže byť ovplyvnený počtom chlapcov v triede a ich pocitom menejcennosti, nemožnosti presadiť sa a predniesť vlastné názory a pohľady na vec. Túžia byť stredobodom pozornosti a preto privolávajú pozornosť vlastným smerom svojím neadekvátnym správaním.

Dievčatá zas túžia vyniknúť, presadiť sa vo veľkej konkurencii a hľadajú rôzne spôsoby. Častokrát vytvárajú menšie skupinky a snažia sa presadiť neférovými spôsobmi, vzájomným ohováraním a odmietaním niektorých spolužiakov.

DISKUSIA

Naším výskumným problémom bolo zistiť: Aká je sociálna atmosféra v triede prvého ročníka na strednej škole? Ktoré zložky sociálnej atmosféry si vyžadujú úpravu pre vytvorenie podnetného prostredia v triede? Cieľom nášho výskumu bola analýza sociálnej atmosféry triedy prvého ročníka. Na základe výsledkov sme sa rozhodli pracovať s touto triedou na hodinách sociálno-psychologického výcviku a upraviť prácu a vzťah triedneho učiteľa k žiakom, upraviť súdržnosť kolektívu a vytvoriť čo najlepšie podmienky pre prácu učiteľa s triedou.

Naše výsledky majú výpovednú hodnotu len pre danú triedu. Tiež si nedovoľujeme žiadne zovšeobecnenia. Ide skôr o vytváranie predpokladov a domnienok. Sociálny status žiaka

v triede ovplyvňuje hodnotenie a charakter atmosféry triedy, resp. školy. Ako testovacie kritérium sme si zvolili Škálu na meranie sociálnej atmosféry v triede od Kollárika a kol. (1999, 24s.). Pomocou odpovedí na túto škálu sme mohli interpretovať jednotlivé dimenzie, ktoré sú súčasťou dvoch faktorov: emocionálne-sociálneho a činnostne-morálneho.

Vo výskumnej hypotéze sme predpokladali, že žiaci budú hodnotiť pozitívnejšie činnostne-morálny faktor ako emocionálne-sociálny. Na základe porovnania priemerných hodnôt sa nám potvrdila táto tendencia. Zároveň sa nám vyvrátil predpoklad, že najväčším problémom je štýl práce triedneho učiteľa so žiakmi. V tejto oblasti sa ako najkritickejšie ukázali samotné vzťahy medzi žiakmi navzájom. Ďalej sme porovnali aj pohľad chlapcov a dievčat na tieto problémy a zistili sme, že menej priaznivo ich hodnotia práve chlapci.

Daná trieda sa aj pri analýze sociálnej atmosféry ukázala ako problémová, nakoľko v nej pretrvávajú nepriaznivé vzťahy medzi žiakmi navzájom. To vytvára ťažké podmienky pre spoluprácu a tiež možnosť spolupôsobenia. Každý jedinec sa snaží byť osobnosť a dáva to najavo. Nie je možné udržať priaznivú atmosféru a uspokojiť všetkých žiakov naraz. Aj od učiteľov si vyžaduje veľkú námahu dávať dôraz na disciplínu a usmerňovať žiakov v ich správaní a pritom viesť výchovno-vzdelávací proces.

Ďalším možným aspektom, ktorý má tiež podstatný význam, je vekové obdobie, v ktorom sa nachádzajú všetci respondenti. Puberta je charakteristická zahľadenosťou do seba, kedy sa mladí ľudia hľadajú sami v sebe. Nedokážu si pripustiť k sebe iných ľudí. Majú plné ruky práce s vyrovnávaním sa s vlastnou osobnosťou a jej akceptáciou. Začínajú si uvedomovať svoj trvalý charakter a sami potrebujú zväčša oporu, aby si dokázali vyriešiť vlastné problémy.

ZÁVER

Každý učiteľ, školský psychológ a koordinátor prevencie, ktorý má záujem sa vzdelávať a vytvárať pre svojich žiakov lepšie podmienky, by mal poznať metódy na odhaľovanie a následné odstránenie problémových situácií.

Z výsledkov nášho výskumu by sme mohli pre prax vysloviť nasledujúce návrhy: Na pomoc k zvýšeniu sociálnej akceptácie triedy by bolo vhodné venovať tejto oblasti viac času. Je žiadúce, aby žiaci dokázali akceptovať odlišnosti svojich spolužiakov a nevyužívali ich v ich neprospech. Pomocníkom pri riešení tejto dlhodobej záležitosti by mohol byť intervenčný program zameraný na rozvoj celkových sociálnych zručností prostredníctvom sociálnych hier (kooperatívne hry, hry súdržnosti, objavovania dobrých stránok spolužiakov), organizovaním a zapájaním sa do akcií zameraných na pomoc slabším (zbierky na pomoc týraným deťom – modré stužky, kampaň červené stužky, deň narcisov, deň nezábudiek).

Sociálna atmosféra triedy tak ako sociálna akceptácia je veľmi dôležitým sociálnym parametrom. Vytvorenie pozitívnej atmosféry sa odrazí aj v učebnej činnosti a sociálnej začlenenosti žiakov do kolektívu triedy. Aj táto zmena si vyžaduje dlhodobejšiu intervenciu a nácvik vzájomnej kooperácie a rozvoj komunikačných schopností.

Na základe našich zistení sme upravili a prispôbili tematicky hodiny sociálno-psychologického výcviku tak, aby sme postupne odstraňovali jednotlivé problémy. Snažili sme sa na každej hodine vyčleniť čas na riešenie vzťahov, vytvárali sme podmienky pre rozvoj komunikačných zručností, nácvik vhodných spôsobov argumentácie a prezentácie vlastnej osoby. Ďalej sme si dali za úlohu sledovať zmeny a podchytiť žiakov s väčším problémom sociálnej začlenenosti do kolektívu a na konci školského roku opäť zmerať a porovnať dosiahnuté výsledky v sociálnej atmosfére triedy.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- CANO, Varela Patricia Diana: Sociální atmosféra ve třídě z pohledu tří diagnostických metod. In: Školský psychológ. roč. 8, 1998 č.2. ISSN 1212-0529. Dostupné na: <http://www.lfhk.cuni.cz/mares/sp/casopis/98/clanky/cano.htm>
- ĎURDIAK, Ľuboš: Psychohygienu mladého človeka. 1. vyd. Nitra : Enigma, 2001, 149 s. ISBN 80-85471-84-1
- FACUNOVÁ, D. – SMOLKOVÁ, E.: Námet pre prácu triednych učiteľov a koordinátorov prevencie v ZŠ. Dostupné na: http://www.smolkova.szm.sk/namety_pp.htm
- FRIEDLOVÁ, K. a kol. 2012. *Práce s třídním kolektivem*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. 84 s. Dostupné na: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/metodika_6.pdf
- GAJDOŠOVÁ, Eva – HERÉNYIOVÁ, Gabriela: Škola rozvíjania emocionálnej inteligencie žiakov. 1. vyd. Bratislava : Príroda, 2002. s. 301. ISBN 80-07-01177-3
- KAČÁNI, Vladislav et al.: Základy učiteľskej psychológie. 1. vyd. Bratislava : SPN, 1999. s. 214. ISBN 80-08-02830-0
- KOLLÁRIK, Teodor et al.: Škála na meranie sociálnej atmosféry v triede. Bratislava : Psycho-insight spol s.r.o., 1999, 24 s.
- KOTEKOVÁ, Rastislava: Etnický kontext sociálnych kompetencií – sociálna akceptácia rómskych detí v škole. In: Psychológia a patopsychológia dieťaťa, 33, 1998, č. 2, s. 119-134. ISSN 0555-5574.
- PETRIK, Vladimír: Učiteľ a sociálna atmosféra v triede. Dostupné na: <http://www.skolaplus.eu/PrispevokDetail.aspx>
- ŠKOLSKÝ ZÁKON č.245/2008 Z.z. dostupný na: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/2008_245.pdf
- ŠTEFANOVIČ, Ján: Vybrané kapitoly z psychológie. Bratislava : SPN, 1988.
- TRLICOVÁ, Katarína: Sociálny status postihnutého žiaka medzi zdravými. In: Psychológia a patopsychológia dieťaťa, 30, 1995, č. 3, s. 302-307. ISSN 0555-5574
- VÁGNEROVÁ, Márie: Vývojová psychologie. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. s. 528. ISBN 80-7178-308-0

VARMUŽA, Ján: Metodická príručka pre koordinátorov prevencie drogových závislostí na základných školách, stredných školách a v školských zariadeniach SR. Bratislava : OZ PREVENCIA V&P, 2001. ISBN 80-968701-0-6
VYHLÁŠKA Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 325/2008 Z.z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie.

Mgr. Lucia REDAYOVÁ, PhD.

Koordinátor prevencie

Súkromná stredná odborná škola,

Bukovecká 17, 040 12 Košice

e-mail: *redayova@gmail.com*